

13. 6. 2023

Veďte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Mezinárodní sankce v národní praxi

V souvislosti s ruskou agresí vůči Ukrajině slyšíme o sankcích poslední rok velmi často. Informace o sankcích v českém veřejném a mediálním prostoru jsou v nejlepší případě stručné. Tento článek je psán za účelem přiblížit základní právní strukturu mezinárodních sankcí. První část je věnována subjektům, které vydávají sankce, adresátům sankcí a potenciálním potížím vznikajícím při střetu sankcí různých „vydavatelů“. V druhé části je schematicky načtrnuto fungování sankčních seznamů, odpovědnost při porušení sankcí a praktické problémy při jejich implementaci.

Obecně o sankcích

Sankce se pro nás za poslední rok prakticky staly synonymem pro protiruské sankce (ty mimochodem platí od roku 2014). Ačkoliv jsme si jejich existence všimli teprve nedávno, sankce jsou nástrojem používaným od starověku. A nikdy se netýkaly pouze Ruska. V současnosti existuje enormní množství sankčních režimů, které se dotýkají konkrétních států (příkladem Kuba, Severní Korea, Írán) nebo zakázaných aktivit (obvykle v čele s vojenským vybavením a technologiemi), nebo jednotlivců. Ačkoliv slovo sankce není vůbec použito v Chartě Spojených národů, zakladatelském dokumentu OSN, jeho článek 41 předpokládá použití nevojenských opatření v případě, že některými členy nejsou plněna rozhodnutí Organizace. Podobný princip ukládání opatření si osvojily i ostatní mezinárodní organizace, či dokonce státy, pokud není plněna jejich vůle či politické záměry.

Každý stát (a také řada mezinárodních organizací či jiných subjektů) může vydat právní předpis. Stejně jako ostatní předpisy jsou přijaty příslušnými autoritami stanoveným legislativním procesem. A musí se jimi řídit občané daného státu, právnické osoby zřízené podle jeho práva, či obecně subjekty nacházející se v jurisdikci dané autority. Sankce jsou opatření, zákazy, příkazy a omezení, z formálního hlediska se nijak neliší od jakýchkoliv jiných předpisů, které svým adresátům ukládají povinnosti či stanovují zákazy. Označení za „sankce“ plyne ze společensko-kulturního úzu. Objektem sankcí, tedy zájmem, který chrání, je *udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, boje proti terorismu, dodržování mezinárodního práva, ochrany lidských práv a svobod a podpory demokracie a právního státu*. To plyne mj. z ustanovení § 2 zákona č. [69/2006](#) Sb., o provádění mezinárodních sankcí.

Střet sankcí

V Česku se řídíme sankcemi, které vydá Česká republika (jako zákon nebo rozhodnutí/nařízení vlády), Evropská unie (jako přímo účinné nařízení), nebo Rada bezpečnosti OSN (které jsou pro Českou republiku transponovány buďto unijním či domácím přímo účinným předpisem). Jaký vliv mohou mít na tyto základní vztahy sankce ostatních států či organizací?

Pokud sankční předpis vydají Spojené státy americké, občané a firmy Česka nemají právní povinnost se jím řídit. Přesto jsou americké sankce brány v potaz na celém Západě. Existuje totiž hrozba, že porušení amerických sankcí může nepříznivě dopadnout i na neamerické osoby. Pokud americké úřady shledají, že neamerická osoba americké sankce porušila, mohou jí například zablokovat korespondentské účty v dolarech či takovou osobu přidat na americký sankční seznam. Zablokování dolarového účtu může znamenat značné ekonomické potíže. Přidání na seznam přinejmenším

znesnadní, často znemožní jakýkoliv kontakt se světem Západních finančních institucí. Ty posuzují rizikovost každého svého klienta průběžně a používají k tomu nástroje, které detekují mj. přítomnost amerických sankcí (tedy porovnávají jméno klienta s dostupnými sankčními seznamy různých států, jelikož například banky často nepůsobí pouze v jediném státu). Pokud odhalí, že se klient nachází na *nějakém* sankčním seznamu, zvyšují jeho rizikový profil a přijímají opatření k mitigaci rizik. To paradoxně může představovat vážnější důsledek než zablokování dolarového účtu. Z právního pohledu se jedná o extrateritoriální účinky amerického zákonodárství.

Na druhé straně, omezující pravidla mohou být přijata autoritou, která nám není přátelsky nakloněna. Může docházet k situacím, kdy v jednom státu je trestné uplatňovat sankce jiného státu – například v Rusku. Může se jednat o téměř neřešitelný problém pro globální společnosti, které působí na Západě i v Rusku a které mají v Rusku Západní management. Management složený z občanů Evropské unie je povinen řídit se právem Evropské unie a zároveň je na území Ruska povinen řídit se ruským právem. Obdobně svízelnou pozici může vytvořit například evropský zákaz držet určitá aktiva v Rusku (ilustrativně uranový důl) a analogický ruský zákaz prodat taková aktiva z důvodu dodržování evropských sankcí.

Sankční seznamy

Jak bylo naznačeno výše, neexistuje jeden jediný sankční seznam. Nejenže každý stát může mít vlastní sankční seznam, ale i v rámci jednoho právního režimu dochází k faktickému vytváření mnohých sub-seznamů. Ve vztahu k různým subjektům nebo územím mohou být (a jsou) zakázány různé činnosti. Ti, kdo jsou povinni sankční předpisy dodržovat, tak musí nejen odhalit, že se jejich klient, protistrana, odbytiště, zboží či služba nachází na sankčním seznamu, ale také určit, co je konkrétně zakázáno vůči této „položce“ v seznamu. Viktoru Alexejeviči může být zakázáno přicestovat do Evropské unie, Sberbanku půjčit si od evropské banky a Uralvagonzavodu nakupovat součástky do tanků. Komukoliv pak dovážet ruskou ropu. S výjimkami, pochopitelně. „Jmenovitost“ sankčních seznamů je právním problémem sama o sobě. Lze mluvit o normativní povaze právního aktu, pokud obsahuje zákaz pro jménem určeného jedince?

Kromě spleteného systému různých zákazů k různým „položkám“ je potřeba si uvědomovat, že sankcionována může být také spolupráce se společnostmi, která na žádném seznamu uvedena není. K tomu může dojít, pokud je tato společnost vlastněna někým, kdo na seznamu je. Případně pokud taková společnost dělá něco, co je zakázáno, nebo to dělá někde, kde je to zakázáno. Dura lex, sed lex.

Jen za poslední rok došlo k deseti novelizacím sankčních předpisů Evropské unie a nedávno byla představena další, jedenáctá. Tyto novely jsou označovány jako „sankční balíčky“. Takové tempo změn je nepředstavitelné pro jakýkoliv jiný typ předpisů, změny jsou navíc často účinné hned další den po jejich vyhlášení. Tento stav, byť může být považován za jediný možný vzhledem k probíhající válce, vede k nutnosti sankční normy dodatečně vysvětlovat – konsolidovaný seznam často kladených dotazů a odpovědí k evropským sankcím má v tuto chvíli 364 stran.

Odpovědnost

Porušení mezinárodních sankcí je v České republice trestným činem. Trestem může být peněžitý trest nebo odnětí svobody. A to až na 8 let v kvalifikovaných případech porušení. Viz také ustanovení § 410 trestního zákoníku. Současně článek 10 Nařízení Rady (EU) 833/2014 stanoví, že *jednání fyzických nebo právnických osob, subjektů nebo orgánů nezakládá jejich odpovědnost, pokud nevěděly a neměly rozumný důvod se domnívat, že svým jednáním porušují opatření stanovená v tomto nařízení*. Zmíněné nařízení je jedním z nejdůležitějších pramenů sankcí Evropské unie vůči Rusku. Průnik těchto dvou ustanovení by vydal na samostatný článek. Naproti odpovědnosti za

porušení sankcí stojí indemnita vůči případným nárokům sankcionovaných osob, které by dodržováním sankcí mohly být poškozeny, jak vyplývá z článku 11 jmenovaného nařízení.

Závěr

Co z toho plyne pro osoby, které jsou povinny se sankcemi řídit? Především náklady na sledování vývoje sankčních předpisů a jejich prakticky okamžitou implementaci, a to vůči novým i stávajícím obchodním aktivitám nebo klientům. Implementace spočívá buď v časově náročném procházení sankčních seznamů, přičemž příslušnou sankci (zákaz, omezení) pro nalezenou shodu se seznamem je nutné interpretovat z obsáhlé a často se měnící materie předpisů a výkladových stanovisek. Je také možné zakoupit automatizované databázové řešení od lokálních i zahraničních společností. Tato řešení mívají dvě nevýhody – jednak jsou finančně nákladná, jednak dokáží odhalit pouze shodu s nějakým ze sankčních seznamů. V čem spočívá související sankce, už neinterpretují. Upozornění na riziko od automatizovaného systému je tak potřeba doplnit investigativními metodami.

Ani při dodržování všech postupů, kombinací automatizovaných řešení, manuálních řešení a porad se specializovanými právníky, není možné zcela zabránit nervozitě, která plyne z právní nejistoty při uplatňování mezinárodních sankcí. Ačkoliv účel sankcí lze morálně zcela ospravedlnit, jejich právním i praktickým problémům budou věnována volná pokračování tohoto článku.

Mgr. Bc. Jan Teplý

[KLB Legal, s.r.o., advokátní kancelář](#)

Letenská 121/8
118 00 Praha 1

Tel.: +420 739 040 363
e-mail: info@klblegal.cz

Další články:

- [Digital Fairness Act a influencer marketing - cesta ke konci roztržitosti regulace?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc leden 2026](#)
- [IATA Travel & Cargo akreditace v letectví - v čem spočívají její výhody?](#)
- [Digital Omnibus o AI: návrh nařízení o zjednodušení pravidel pro umělou inteligenci](#)
- [Rozhodčí nálezy vydané ruskými rozhodčími soudy a jejich uznání a výkon na území EU](#)
- [Environmentální tvrzení společností v hledáčku EU: Jak se vyhnout greenwashingu a obstát v nové regulaci?](#)
- [AIFMD II v České republice: Schvalovací proces a co čeká investiční společnosti](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc prosinec 2025](#)
- [GLP-1 v potravinářství: čekají nás v EU „GLP-1 friendly potraviny“?](#)
- [Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie o předběžné otázce - C-386/23 ze dne 30. dubna 2025 - Prolomení zákazu uvádět zdravotní tvrzení týkající se rostlinných látek?](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc září 2025](#)